

LE LEFRY

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЇ
У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретико-методичні аспекти розкриття інформації про інвестиції у звітності будівельних підприємств	7
Розділ 2. Розкриття інформації про інвестиції в звітності підприємств в умовах застосування НП(С)БО і МСФЗ.....	15
Розділ 3. Пропозиції щодо удосконалення розкриття інформації про інвестиції у звітності підприємств будівельної галузі економіки.....	23
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Незважаючи на уніфікацію основних принципів ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні, облік завжди був і залишається функцією, яка обслуговує господарську діяльність і, відповідно, мала б максимально враховувати її особливості. Виходячи з цього виявлення проблем організації, методології та методики відображення і розкриття інформації в бухгалтерському обліку і в звітності та шляхів їх подолання в певній галузі є актуальним.

Будівництво є важливою сферою економіки. Розвиток будівельної галузі впливає на виробництво будівельних матеріалів, машинобудівну галузь, металургію, металообробку, виробництво скла, деревообробну галузь, транспорт, енергетику тощо; сприяє розвитку малого та середнього бізнесу; вирішенню низки соціальних проблем, зокрема вирішенню житлової проблеми (...), підвищенню загального рівня зайнятості населення. [1, с. 710]

Стабільний розвиток підприємств будівельної галузі неможливий без залучення інвестицій. Обсяг інвестицій підприємств будівельної галузі у 2019 році складає 95624,7 млн. грн. - це в 1,23 рази більше в порівнянні з 2015 роком.

Досліджуючи питання розкриття інформації про інвестиції в звітності будівельних підприємств (рис.1), нами було розглянуто ряд науково-практичних видань: «Вісник ДАУ», «Науковий вісник Ужгородського університету», «Ефективна економіка», «Науковий вісник Херсонського державного університету», «Облік і фінанси АПК», «Young Scientist» за 2006-2020 роки.

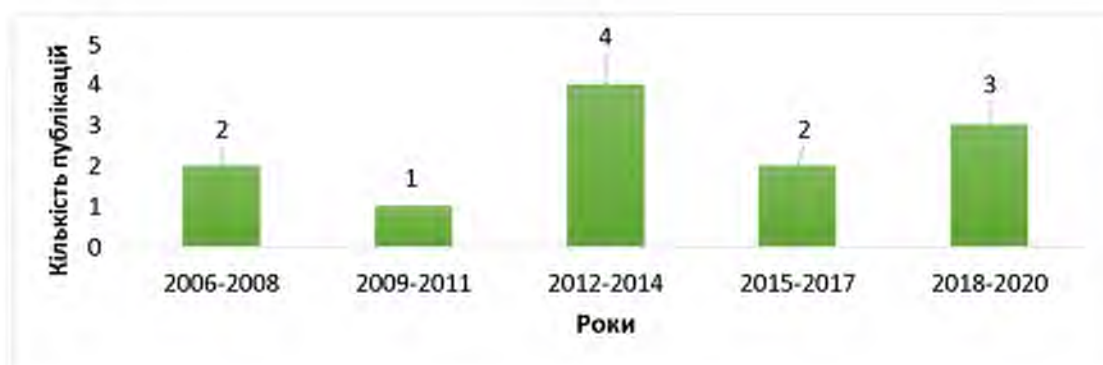

Рис.1. Динаміка публікацій з питань дослідження розкриття інформації про інвестиції у звітності протягом 2006-2020 рр. Джерело: узагальнено автором

За нашими розрахунками серед досліджених статей більшість уваги науковців зосереджена на формуванні показників звітності за фінансовими інвестиціями, частка яких складає 83,33% від усієї сукупності.

Загальні питання фінансового обліку і звітності інвестицій досліджувалися у багатьох наукових працях. Значну увагу їм приділяли Даньків Й.Я., Остап'юк М.Я. [31], Скоробогатова Н.Є. [38], Ярмоліцька О.В., Македон Н.Г. [42] та інші. Не применшуючи внеску в науку зазначених науковців, питання висвітлення інформації про інвестиції в бухгалтерській звітності підприємств будівельної галузі все ще залишаються актуальними та потребують подальшого вирішення.

Мета роботи полягає у системному дослідженні, критичній оцінці теоретичних положень та національної практики формування показників звітності про інвестиції та операції з ними задля удосконалення методичного забезпечення розкриття інформації про інвестиції в фінансовій звітності підприємств будівельної галузі.

Відповідно до поставленої мети роботи передбачено виконання таких завдань:

- дослідити обліково-економічний зміст дефініції «інвестиції» та її застосування при формуванні показників звітності підприємств;
- оцінити сучасний стан нормативно-правового забезпечення фінансової звітності підприємств в Україні;
- узагальнити та уточнити класифікацію інвестицій для цілей бухгалтерського обліку;
- вивчити сучасний стан висвітлення інформації про інвестиції в фінансовій звітності та особливості облікового забезпечення складання її показників підприємствами будівельної галузі в умовах застосування національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку і міжнародних стандартів фінансової звітності;
- розробити рекомендації щодо удосконалення інформаційного наповнення та методичного забезпечення фінансової звітності підприємств будівельної галузі показниками про інвестиції для забезпечення користувачів

якісною та релевантною інформацією про всі категорії інвестицій з урахуванням галузевих особливостей будівництва.

Наукова гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що вдосконалення розкриття інформації про всі види інвестиції в фінансовій і нефінансовій звітності дозволить покращити якість інформаційного забезпечення інвестиційного процесу на підприємствах будівельної галузі економіки та допоможе ефективно та цілеспрямовано керувати витратами підприємством в цілому.

Об'єктом дослідження є порядок формування звітності будівельних підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні аспекти формування показників фінансової звітності підприємств будівельної галузі про інвестиції.

Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці рекомендацій і пропозицій з удосконалення інформаційного наповнення фінансової звітності показниками про всі види інвестицій будівельних підприємств.

Удосконалено методичні підходи в частинні елементів методу на етапі реєстрації облікових операцій та узагальнення даних бухгалтерського обліку інвестицій в частині:

- визначення (надано власне визначення інвестицій в людський капітал, як важливої складової частини інвестиційної діяльності підприємств для єдиного їх тлумачення суб'єктами господарювання різних галузей для цілей бухгалтерського обліку і звітності);

- класифікації (доповнено класифікацію інвестицій, додано до класифікаційної ознаки групи інвестицій в нематеріальні активи «Інвестиції в людський капітал»; визначено основні напрями обліково-інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності для цілей складання фінансової звітності);

- бухгалтерського балансу і бухгалтерської звітності (обґрунтовано положення і запропоновано зміни щодо розкриття інформації про інвестиції в

формах фінансової звітності в умовах імплементації МСФЗ; визначені певні показники Звіту про управління підприємств будівельної галузі про інвес

Результати наукової роботи використовуються в освітньому процесі **LE LEFRY** при викладанні дисциплін «Звітність підприємств» та «Інформаційне забезпечення обліку та аудиту» студентам спеціальності 071 Облік і оподаткування.

Методика дослідження. Теоретичною й методичною основою дослідження є наукові методи, які ґрунтуються на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах економіки. У процесі виконання роботи були використані традиційні способи і прийоми статистичного аналізу (для обґрунтування вибору об'єкту дослідження) та системного аналізу (для деталізації та розчленування об'єкта дослідження на окремі складові); синтез та аналіз (з метою узагальнення різних аспектів обліку інвестицій та при дослідженні проблемних аспектів розкриття інформації про інвестиції у звітності підприємств будівельної галузі); абстрагування, порівняння (при з'ясуванні суті різних понять і категорій); групування (для удосконалення класифікації інвестицій) та узагальнення (при формуванні висновків та пропозицій).

Інформаційною базою для написання роботи є: нормативно-правові акти, що регулюють облік інвестицій, автореферати дисертацій та наукові статті вітчизняних вчених з проблем бухгалтерського фінансової обліку і звітності інвестицій; методичні матеріали; офіційні статистичні дані діяльності підприємств будівельної галузі.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення та результати дослідження викладено у 1 науковій публікації у фаховому виданні України, категорії «Б» (наказ МОН №1643 від 28.12.2019) – стаття загальним обсягом 0,32 друк. арк. (з яких особисто автору належить 0,16 друк. арк.).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЇ У ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Будівельна галузь виступає однією із галузей матеріального виробництва і охоплює великий спектр виробничих процесів.

Важливість неперервної модернізації даної сфери полягає у зв'язку будівництва з низкою галузей народного господарства, оскільки капітальне будівництво створює велику кількість робочих місць, а також використовує продукцію більшості сфер народного господарства.

Для оцінки стану будівництва доцільно проаналізувати частку будівельної галузі у валовому внутрішньому продукті України розрахованої за офіційними даними Державної служби статистики України за 2015-2019 рр. (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Питома вага будівельної галузі у ВВП України за 2015-2019 рр., %

Джерело: складено автором за даними [2]

Діаграма ілюструє, що частка будівництва у ВВП України має позитивну динаміку. Так, у 2019 році показник зріс на 0,73 п.п. в порівнянні з 2015 роком. Не дивлячись на тенденцію до зростання, питома вага будівельної галузі у структурі ВВП України станом на 2019 рік склала 2,69% та виявляється суттєво меншою за аналогічний показник у Німеччині, Польщі та Словаччині (рис. 1.2), є тотожним стану економічної кризи в яку потрапила Україна після 2014 року.

Рис. 1.2. Питома вага будівельної галузі у ВВП країн Європи у 2019 р., %

Джерело: складено автором за даними [3]

Від інших сфер будівництво відрізняється своєю продукцією, яка є нерухомою, великогабаритною, матеріало- та капіталомісткою, що вимагає великих капіталовкладень. До будівництва, відповідно до Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010, належать загальні та спеціалізовані роботи з будівництва будівель та споруд. Діяльність будівництва включає нове будівництво, ремонтні роботи та реконструкцію, зведення будівель зі збірних конструкцій на місці ведення робіт, у тому числі й будівництво тимчасових об'єктів (секція F – «Будівництво»). [4]

Згідно з Державним класифікатором будівель і споруд та розробленої на його основі Номенклатури продукції будівництва, основними типами продукції будівництва є житлові і нежитлові будівлі та інженерні споруди: транспортні споруди; інженерні комунікації та лінії електропередачі; комплексні промислові споруди, що не уособлюють в собі риси будинків; інші інженерні споруди. Станом на 2019 рік найбільшу питому вагу у складі продукції будівництва мають інженерні споруди (54%); друге місце за нежитловими будівлями (27,7%). Незначна величина припадає на житлові будівлі, що складає 18,3% (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Розподіл обсягів виробленої будівельної продукції за видами
протягом 2015-2019 рр., %

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Будівлі, у тому числі:	45,60	50,30	51,70	50,00	46,00
- житлові;	16,10	24,20	24,40	22,50	18,30
- нежитлові.	29,50	26,10	27,30	27,50	27,70
Інженерні споруди	54,40	49,70	48,30	50,00	54,00

Джерело: складено автором за даними [5, с. 328]

За своєю соціальною спрямованістю та інвестиційною місткістю українська сфера будівництва є однією з найбільш затребуваних суспільством і державою. Розміри і структура інвестицій, темпи їх здійснення виявляють неабиякий вплив на стратегічний успіх суб'єктів господарювання. Процеси інвестування в сфері будівництва покликані виконувати функцію відновлення засобів виробництва підприємств, видів економічної діяльності у складі національного господарства шляхом здійснення будівництва нових об'єктів, розширення існуючих потужностей, здійснення їхньої реконструкції або технічної модернізації.

За офіційними даними більше половини вартості необоротних активів будівельних підприємств - це інвестиції, у 2019 році частка капітальних інвестицій склала 44,98%; довгострокових фінансових інвестицій 11,98% (табл.1.3).

Таблиця 1.2

Розмір незавершених капітальних та довгострокових фінансових інвестицій на будівельних підприємствах в Україні

Рік	Показники станом на 31.12, млн. грн.			Питома вага, %	
	Необоротні активи	Незавершені капітальні інвестиції	Довгострокові фінансові інвестиції	Незавершених капітальних інвестицій в необоротних активах	Довгострокових фінансових інвестицій в необоротних активах
2015	98109,7	43406,7	16493,6	44,24	16,81
2016	106877,6	43176,9	17763	40,40	16,62
2017	115884,1	54574,9	17743,6	47,09	15,31
2018	133976,9	62493,4	18239,1	46,64	13,61
2019	146165,6	65744,6	17374,9	44,98	11,89

Джерело: складено автором за даними [6, с. 92]

Як свідчать дані таблиці 1.3, обсяг незавершених капітальних інвестицій підприємств будівельної галузі протягом досліджуваного періоду має тенденцію до збільшення, розмір даного показника у 2019 році зріс на 22337,9 млн. грн. порівняно з 2015 роком. Щодо довгострокових фінансових інвестицій, їх величина з 2015 по 2018 роки мала позитивну динаміку, збільшившись за цей проміжок на 1745,5 млн. грн., але вже у 2019 році спостерігається скорочення обсягу на 864,2 млн. в порівнянні з попереднім роком.

Суттєвим залишається відсоток поточних фінансових інвестицій у оборотних активах підприємств будівельної галузі (середній відсоток за 2015-2019рр складає 5,52%) хоча й має негативну динаміку за цей період.

Загальну сутність терміну «інвестиції» на законодавчому рівні визначено в Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII: «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» (стаття 1) та у статті 14 пункт 14.1.81 ПКУ, як господарські операції з придбання визнаних об'єктів інвестування: основні засобів, нематеріальні активів, корпоративні права та/або цінні папери в обмін на кошти або майно. Визначені групи інвестицій, представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.3

Види інвестицій відповідно до Закону № 1560-XII та ПКУ

Закон № 1560-XII [6]	ПКУ [7]
кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів)	а) фінансові інвестиції (прямі та портфельні) / реінвестиції
рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності)	б) капітальні інвестиції / реінвестиції
майнові права інтелектуальної власності;	
права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;	
сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");	
інші цінності.	-

Джерело: складено автором на основі вивчення [7]; [8]

Класифікація інвестицій в бухгалтерському обліку здійснюється на підставі ознак, яка дозволяє об'єднати інвестиції в однорідні групи за об'єктами інвестування: на фінансові та капітальні.

Фінансові інвестиції є вкладенням коштів в цінні папери, банківські депозити, об'єкти тезаврації, паї. Трактуювання терміну «фінансові інвестиції» містить п. 4 П(С)БО 13, згідно з яким це активи, які утримуються підприємством

з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора. [9]

Залежно від терміну перебування як активів підприємства фінансові інвестиції поділяють на поточні та довгострокові. Довгостроковими фінансовими інвестиціями є фінансові інвестиції, які обліковуються більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Облік таких інвестицій ведеться на рахунку 14 за субрахунками: 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом участі в капіталі»; 142 Інші інвестиції з пов'язаними сторонами»; 143 «Інвестиції непов'язаним сторонам».

До поточних фінансових інвестицій належать інвестиції строк яких не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів), а також сума довгострокових фінансових інвестицій, що підлягають погашенню протягом 12 місяців з дати балансу. Для обліку поточних фінансових інвестицій призначено субрахунок 352 «Інші поточні фінансові інвестиції».

Капітальні інвестиції – це інвестиції у придбання нових і тих, які були у використанні, або створені власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів, витрати на капітальний ремонт та модернізацію. [10] Планом рахунків для обліку капітальних інвестицій у матеріальні активи відведено субрахунки: 151 «Капітальне будівництво»; 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»; 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»; 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів» та нематеріальних активів рахунок 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

До останнього часу у вітчизняній господарській практиці залишаються певні проблеми стосовно визначення інвестиційних операцій, пов'язаних з нематеріальними активами. Розібравши головні нормативно-правові акти стосовно нематеріальних активів (Додаток А) варто акцентувати на тому, що на всіх законодавчих рівнях об'єкти обліку НМА розглядають як права на використання об'єктів інтелектуальної власності, як необоротні активи, що

потребують інвестицій у придбання, створення і модернізацію. Оригінальне тлумачення цього терміну містить Міжнародний документ, в якому «нематеріальний актив» визначається як «витрати, пов'язані з передаванням технології шляхом придбання ліцензій на експлуатацію або запатентованих і незапатентованих ноу-хау» [11] за відповідністю їх визначеним умовам.

Цивільний Кодекс України визначає дві групи прав суб'єкта на інтелектуальну власність: 1) особисті немайнові права; 2) майнові права [12]. Важлива частина інвестицій в особисті немайнові права на інтелектуальну власність – людський капітал працівників підприємств, залишається поза об'єктів традиційного бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

І хоча, сучасне законодавство в Україні поширило нормативне поле, ввівши поняття «капітальні інвестиції», «нематеріального активу» як «немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований» [13]; з різним ступенем деталізації нормативно визначено елементний склад нематеріальних активів як об'єкту інвестування. Однак, «витрати на дослідження»; «витрати на підготовку і перепідготовку кадрів»; «витрати на рекламу та просування продукції на ринку»; «витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємств або їх частини»; «витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків)» [13], згідно з п.9 П(С)БО 8, не визнаються нематеріальними активами, а отже не є об'єктами інвестування.

З цього випливає, що проблемою нормативно-правового регулювання інвестицій в Україні є встановлення обмежень категорії «інвестиції» для цілей обліку і оподаткування. Поняття «інвестицій в людський капітал» було закладено і введено в науковий обіг авторами теорії людського капіталу, американськими дослідниками лауреатами Нобелівської премії Т. Шульцем та Г.С. Беккером у 50-60-х роках XX століття. Під інвестиціями в людський капітал, Геррі Беккер розуміє, затрати на здобуття освіти, кваліфікації, виховання тощо. [14] На теперішній час серед вчених відсутня спільна думка про сутність цієї дефініції (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4

Аналіз терміну «інвестиції в людський капітал» в науковій літературі

Ознака	Джерела											Разом
	Макконнелл К., Брю С.	Архипов А.И.	Кавецький В. В.	Колосюк А.А.	Борисов Г.В.	Мочерний С.В.,	Бородіна О.	Ларіна Я.С.,	Устинко О.А.,	Юрі С.І.	Грішнова О.А.	
Цілеспрямоване вкладення засобів в покращення якісних параметрів людини		+										1
Витрати на навчання, зміцнення здоров'я людини-праці, що сприяють зростанню доходу	+	+	+			+	+	+	+	+	+	9
Процес створення продуктивних здібностей людини	+				+							2
Вкладення коштів у розвиток наукових досліджень та розробок						+		+	+	+		4

Джерело: складено автором на підставі вивчення [15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22]

Найбільш універсальний термін «інвестицій в людський капітал» як економічної категорії, на наш погляд, надала О.А. Грішнова, яка визначає їх як «стратегічно орієнтовані витрати коштів інвесторів, а також часу та зусиль людини на формування та розвиток її продуктивних характеристик (здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, соціальної відповідальності) з метою підвищення ефективності їх використання і, як результат, отримання економічних та соціальних переваг як їх власником і майбутнім поколінням, так і іншими інвесторами». [22]

Як облікова категорія, інвестиції в людський капітал, це сукупні витрати підприємств на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників, які являють собою «ідентифіковану (ліквідну) частину людського капіталу», яку «більшість авторів пропонує відображувати в бухгалтерському обліку у складі нематеріальних активів або капітальних

інвестицій або як частку ділової репутації (вартісна концепція) або на позабалансових рахунках (майнова концепція)» [23, с. 200]

Отже, розвиток економічної системи зумовлює необхідність сукупності практичних дій суб'єктів по реалізації інвестицій. Об'єкти інвестування можуть бути поділені на три групи матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. За результатами дослідження дефініції «інвестиції в людський капітал» в економічній літературі дозволило нам визначити *інвестиції в людський капітал як капіталізовані витрати на професійну підготовку і перепідготовку кадрів, якщо такі витрати відповідають таким умови: його включають до нематеріальних активів підприємства, що амортизуються, він залишається під опосередкованим контролем і використовується на підприємстві не менші ніж три роки* та деталізувати класифікацію інвестицій для цілей бухгалтерського обліку (рис. 1.3).

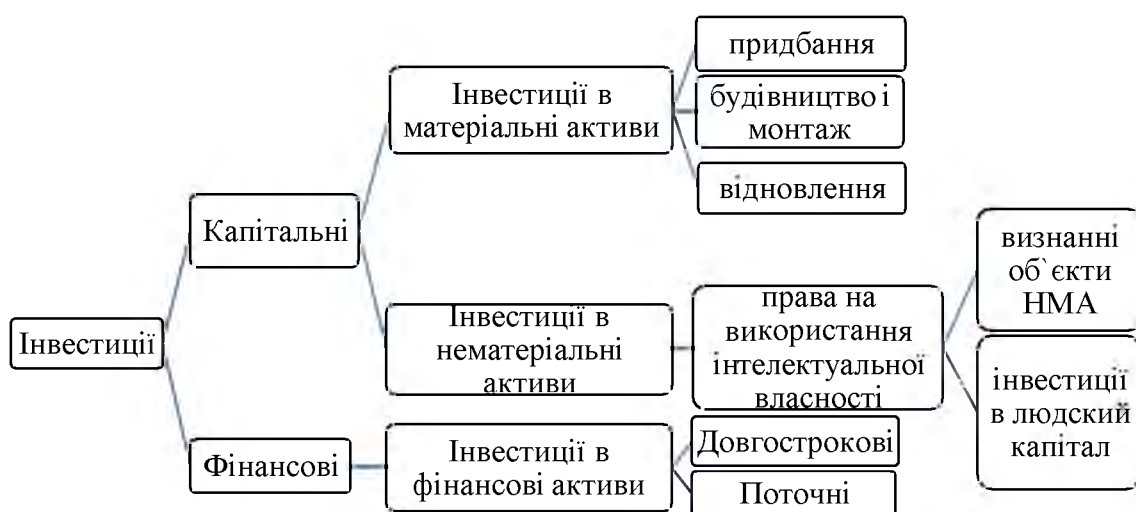

Рис. 1.3. Класифікація інвестицій для облікових цілей

Джерело: узагальнено автором

Головною проблемою організації інвестиційного обліку, та зокрема інвестицій в людський капітал працівників підприємств є визначення об'єктивного оцінювання, повного документального відображення, завчасна реєстрація в облікових регістрах та розкриття інформації про інвестиційну діяльність у звітності для задоволення інформаційних потреб зацікавлених осіб для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств будівельної галузі.

РОЗДІЛ 2. РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЇ В ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ НП(С)БО І МСФЗ

Інвестиції підприємства виступають самостійним об'єктом бухгалтерського обліку та фінансової звітності, та відокремленим видом діяльності. Попит на фінансову інформацію про інвестиції та результати операцій з ними постійно зростає. В цьому контексті фінансова звітність підприємства є основним джерелом інформації про інвестиції та результати інвестиційної діяльності за звітний період. Регламентування формування показників фінансової звітності про інвестиції в Україні є чотирьохрівневим та регулюється положеннями, що представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Система нормативно-правового регулювання фінансової звітності про інвестиції в Україні

Рівні регулювання	Нормативно-правовий документ
Глобальний	Концептуальна основа фінансової звітності, МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства», МСБО 38 «Нематеріальні активи», Таксономія фінансової звітності
Макро-	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Кодекси України: Податковий, Господарський, Цивільний
Мезо-	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»
Підприємство	Методичні рекомендації № 433, Методичні рекомендації № 635 щодо облікової політики підприємства та її розкриття, Наказ про облікову політику підприємства

Джерело: складено автором на підставі вивчення [8, 12, 13, 24-30]

Ми поділяємо погляд Й.Я. Даньківа та М.Я. Остап'юк про те, що «облікова інформація має надавати споживачам уявлення про інвестиційну діяльність у розрізі трьох позицій:

- структури майна (необоротних активів та оборотних активів);
- руху коштів щодо інвестиційної діяльності з визначенням позитивного (+) чи від'ємного (-) значень даного показника. Превалювання вибуття коштів

над їх надходженнями від інвестиційної діяльності може вказувати на негативні явища, тобто вилучення із даної сфери коштів операційної (основної) діяльності;

- результативності діяльності за допомогою зіставлення доходів і витрат діяльності, виручки від реалізації і собівартості реалізованих інвестицій» [31, 164].

Кожному векторів інформаційного забезпечення управління інвестиційної діяльністю суб'єкта господарювання (Додаток Б) призначено певні показники про інвестиції у фінансовій звітності. Сформовану систему показників фінансової звітності підприємств в Україні про інвестиції за вимогами національних стандартів узагальнено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Система показників про інвестиції у фінансовій звітності підприємств в Україні

Вид інформації	Форма фінансової звітності	Показники
1	2	3
1. Майно	Форма №1 Баланс (звіт про фінансовий стан)	1) Незавершені капітальні інвестиції (р. 1005); 2) Довгострокові фінансові інвестиції (р. 1030, 1035); 3) Поточні фінансові інвестиції (р. 1160).
2. Рух коштів:	Форма №3 Звіт про рух грошових коштів	- надходження грошових коштів від 1) Реалізація фінансових інвестицій (р. 3200); 2) Реалізація необоротних активів (р. 3205); 3) Відсотки, дивіденди отримані (р. 3215, 3220); 4) Деривативи (р. 3225); 5) Інші надходження (р. 3250).
		- витрачання грошових коштів на 1) Придбання фінансових інвестицій (р. 3255); 2) Придбання необоротних активів (р. 3260); 3) Виплати за деривативами (р. 3270); 4) Інші платежі (3290)
		Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (р. 3295)
3. Результати інвестиційної діяльності	Форма №2 Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	1) Дохід від участі в капіталі (р. 2200); 2) Інші фінансові результати (р. 2220); 3) Інші доходи (р. 2240); 4) Втрати від участі в капіталі (р. 2255); 5) Інші витрати (р. 2270); 6) Інші операційні доходи, у тому числі від реалізації необоротних активів, утримуваних від продажу (р. 2120); 7) Інші операційні витрати, у тому числі від собівартість реалізованих необоротних активів, утримуваних від продажу (р. 2180)

Закінчення табл. 2.2

1	2	3
4. Додаткова інформація	Форма №5 Примітки до фінансової звітності	1) Капітальне будівництво (р. 280); 2) Придбання (виготовлення) основних засобів (р. 290); 3) Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів (р. 300); 4) Придбання (створення) нематеріальних активів (р. 310); 5) Фінансові інвестиції за методом участі в капіталі (р. 350, 360, 370); 6) Інші фінансові інвестиції (рр.380, 390, 400, 410).

Джерело: складено автором на підставі вивчення [31, с. 165]

Слід зазначити, показники звітності, що використовують грошовий вимірник підприємства України складають підставі даних з реєстрів бухгалтерського обліку, що загально показано на рисунку 2.1 та за формами бухгалтерського обліку у додатках: журнальна та автоматизована у Додатку В.

Рис. 2.1 Схема бухгалтерського обліку

Джерело: складено автором

Одним із напрямів досягнення транспарентності фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій є таксономія фінансової звітності за міжнародними стандартами, яку Закон України визначає як склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, що підлягають розкриттю.

Згідно з таксономією фінансової звітності у Звіті про фінансовий стан фінансові інвестиції відображаються у рядках:

- Інвестиції, облік яких ведеться за методом участі в капіталі;
- Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства.

Порівнюючи наповнення статей форми №1 за національними та міжнародними стандартами виявлено, що МСФЗ не вимагає відображення незавершених капітальних інвестицій та поточних фінансових інвестицій в окремих рядках звіту.

Досліджуючи Звіт про сукупний дохід за МСФЗ слід зазначити про те, що у таксономії не передбачено рядок «Втрати від участі в капіталі», який присутній у звіті за НП(С)БО 1. Інформація про доходи та витрати від інвестиційної діяльності у формі № 2 за міжнародними стандартами розкривається за показниками:

- частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі;
- інші доходи (витрати) від дочірніх підприємств, спільно контрольованих суб'єктів господарювання та асоційованих підприємств;
- Інша витрата.

У Звіті про рух грошових коштів за міжнародними стандартами для відображення надходження та вибуття коштів від інвестиційної діяльності відведено розділ «Грошові потоки від (для) інвестиційної діяльності». На відміну від звіту за національними положеннями у формі №3 за МСФЗ міститься більш детальний перелік показників:

- грошові потоки від втрати контролю над дочірніми підприємствами або іншими господарськими одиницями;
- грошові потоки, що використовувались при отриманні контролю над дочірніми підприємствами або іншими підприємствами;
- інші надходження грошових коштів від продажу інструментів капіталу чи боргових інструментів інших суб'єктів господарювання;
- інші виплати грошових коштів для придбання інструментів капіталу або боргових інструментів інших суб'єктів господарювання;
- інші надходження грошових коштів від продажу часток участі у спільних підприємствах;
- інші виплати грошових коштів для придбання часток у спільних підприємствах;
- надходження грошових коштів від ф'ючерсних контрактів, форвардних контрактів, опціонних контрактів та контрактів своп.
- дивіденди отримані;

- проценти сплачені;
- проценти отримані.

Згідно зі статтею 112 МСБО 1 у примітках до фінансової звітності слід розкривати інформацію, що вимагається МСФЗ і яку не подано у фінансовій звітності. Таксономія фінансової звітності у примітках до розкриття інформації про основні засоби передбачає «Незавершене будівництво» та про нематеріальні активи – «Капіталізовані витрати на розробку» і «Нематеріальні активи на етапі розробки». На відміну від МСФЗ Примітки до річної фінансової звітності (форма №5) за національними стандартами містять більш детальні уніфіковані дані щодо інвестицій у розділі «III. Капітальні інвестиції» та «IV. Фінансові інвестиції».

Провідну роль у підвищенні рівня інформаційної відкритості суб'єкта господарювання перед інвесторами відіграє Звіт про управління. Звіт про управління виступає самостійним звітом, не повторюючи при цьому фінансову звітність та примітки до неї, метою якого є надання користувачам погляд керівництва підприємства на результати діяльності, які не можуть бути отримані з фінансової звітності, у тому числі соціально-екологічні показники, його прогрес і перспективи на майбутнє, існуючі ризики та невизначеності діяльності підприємства. Елементи, що відображаються у Звіті про управління, має відповідати положенню «Коментарі керівництва», затверджене Радою з МСФЗ. Сьогодні немає чіткого регламентованого макету цього звіту, підприємство на власний розсуд визначає його форму та структуру. Тому у підприємств різних галузей виникають проблемні питання щодо формування.

Даний звіт має подаватися великими та середніми підприємствами за календарний рік у ті ж строки, що й фінансова звітність користувачам згідно із законодавством. Згідно п.6 статті 11 ЗУ №994-XIV, фінансова звітність складена на підставі Таксономії МСФЗ в форматі XBRL і підтверджена підписом аудитора (Додаток Г) подається до центру збору фінансової звітності, з метою забезпечення доступу органів державної влади, інших органів та користувачів, зокрема органам державної статистики [34]. Втім ані органи Державної служби

статистики, а ні Державна податкова служба, ні будь-який інший контролюючий орган цей звіт не приймають.

Для здійснення комплексних досліджень стану будівельної галузі України одним з головних джерел інформації є статистична звітність, що знаходить своє використання на всіх рівнях державного управління. Форми статистичної звітності розробляються Державною службою статистики України та слугують матеріалом для формування офіційної статистичної інформації. Для відображення інформації про інвестиції господарюючого суб'єкта у статистичній звітності будівельних підприємств призначено квартальні та річні форми звітування (рис. 2.4) затверджені: наказом №205 Державної служби статистики України «Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики капітальних інвестицій та основних засобів» від 10.06.2019; наказом №206 Державної служби статистики України «Про затвердження форм державного статистичного спостереження № 10-зез (квартальна) «Звіт підприємства з іноземними інвестиціями» та № 13-зез (квартальна) «Звіт підприємства про інвестиції за кордон»» від 13.06.2019.

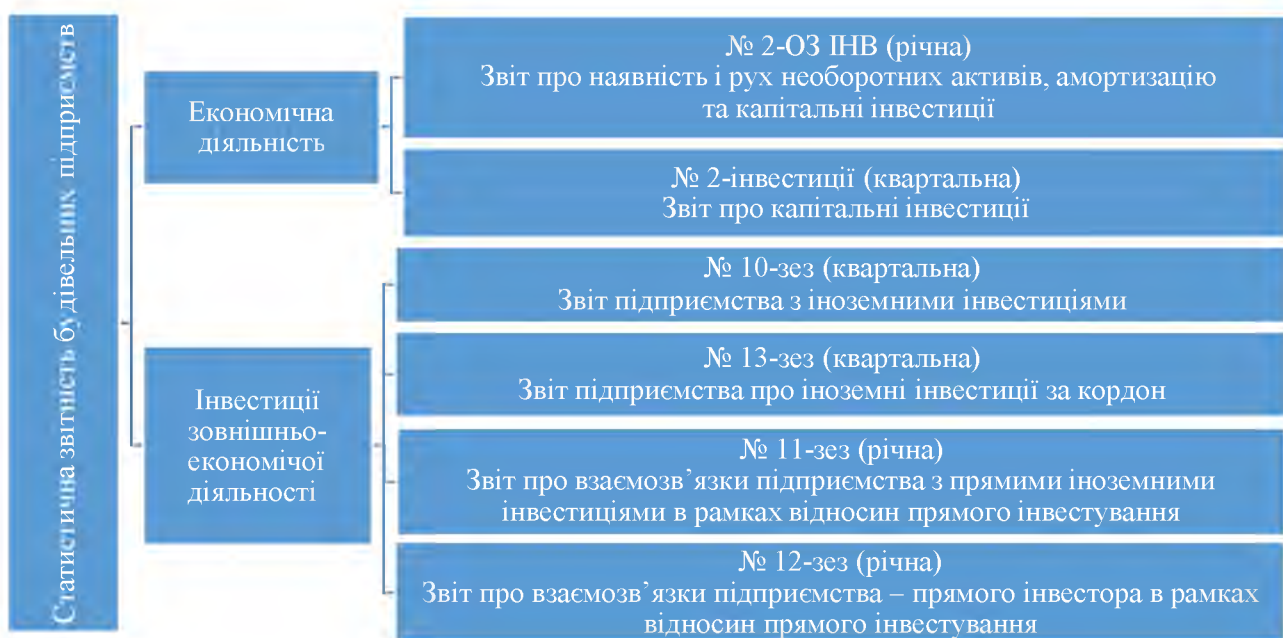

Рис. 2.2. Місце інформації про інвестиції у статистичних звітах підприємств будівельної галузі

Джерело: складено автором на підставі вивчення [35]

Порівнюючи показники різних видів зовнішньої звітності про капітальні інвестиції у таблиці 2.3 виявлено, що річна статистична звітність будівельних підприємств містить більш розширений перелік статей порівняно з фінансовою звітністю. Зокрема, у фінансовій звітності відсутня деталізація капітальних інвестицій за джерелами фінансування та про обсяги виконаних робіт за видами будівельної продукції.

Таблиця 2.3

Порівняння показників про капітальні інвестиції у звітності підприємств

Вид звітності	Статистична		Бухгалтерська
Показник \ Форма	№ 2-ОЗ ІНВ (річна)	№ 2-інвестиції (квартальна)	Фінансова звітність
Незавершені капітальні інвестиції	р. 1400	-	Форма №1, р. 1005
Капітальні інвестицій у матеріальні активи	р.2100-2190	р.2100-2190	Форма №5, рр. 280 - 300
Капітальні інвестицій у нематеріальні активи	р. 2300-2323	р. 2300-2323	Форма №5, р.310
Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування	р. 3100-3800	р. 3100-3800	-

Джерело: складено автором

Розглянувши методичні вказівки зі складання фінансової звітності, наповнення Звіту про управління, вимоги до складання Приміток до річної фінансової та статистичної звітності будівельних підприємств про інвестиції, ми дійшли до висновку, що 1) Примітки до річної фінансової звітності за формою № 5, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000 р. № 302 втрачають свою актуальність. Інформація про інвестиції, що передбачена цією формою може бути включена до Звіту про управління.

2) в Звіті про управління інформація про інвестиції наводиться «за напрямом «Фінансові інвестиції», в якому, згідно з пунктом 8 методичних рекомендацій рекомендується наводити загальну інформацію про фінансові інвестиції підприємства у цінні папери інших підприємств, фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства тощо» [36]. Вимоги до розкриття інформації про капітальні інвестиції в Звіті про управління відсутня. Тому вважаємо за доцільне доповнити цей звіт розділом «Капітальні інвестиції», у якому має наводитися інформація щодо вкладень капіталу в матеріальні активи за видами

будівельних робіт та нематеріальні активи - права на використання права майнових та особистих немайнових прав інтелектуальної власності, а також про джерела фінансування.

3) інформація про інвестиції в людський капітал наводиться в Звіті про управління за напрямом «Соціальні аспекти та кадрова політика» у розрізі витрат на професійне навчання та освіту персоналу.

Отже, визначені Методичними рекомендаціями від 07.12.2018 р. № 982 стратегічні вектори Звіту про управління вимагають подальшого розвитку методики формування показників його показників, що полягає в координації співпраці регуляторів у сфері розробки і запровадження системи фінансової звітності із органами державної статистики, податковою службою, науковцями, громадськими організаціями, які об'єднують фахівців з бухгалтерського обліку, аудиту, фінансів. Це дозволить зменшити кількість статистичних звітів, які мають складати суб'єкти господарювання.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЇ В ЗВІТНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Інтеграція України у європейський та світовий економічний простір збільшує інтерес до звітності публічних підприємств. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень про реалізацію інвестицій є неможливим у разі отримання недостовірної, неактуальної та викривленої інформації про них у звітності підприємства.

Якість інформації що розкривається в звітності підприємств у значній мірі залежить від якості організації обліку інвестицій на підприємствах України, яка має складатися з:

- оцінки інвестицій на дату здійснення та формування балансу;
- своєчасного та правильного документування операцій з інвестиціями;
- аналітичного та синтетичного обліку в системі розрахунків в регістрах;
- підсумкового обліку в журналах-ордерах, Головній книзі та фінансовій звітності;
- внутрішнього контролю та аналізу щодо здійснених господарських операцій. [37]

Продовжуючи класифікацію інвестицій, Н.Є. Скоробогатової [38]: інвестиції виробничого призначення та інвестиції соціального спрямування, наочно представлено у Додатку Д, та поділяючи погляд Покинйчереда В.В. [39] на обліково-економічний зміст і поділ витрат на персонал (Додаток Є) вважаємо витрати на професійний розвиток працівників важливим напрямом інвестиційної діяльності підприємств.

Вищезазначено, що П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» не передбачає визнання витрат на професійний розвиток персоналу / витрати на підготовку і перепідготовку кадрів у складі НМА, а отже у якості об'єктів інвестування. Слід зауважити, що навіть на рівні МСФЗ питання облікового відображення витрат на розвиток персоналу як інвестицій в людський капітал є однозначно невирішеним хоча й цілком можливим за умов: потенційна вигода, наявність контролю та

можливість грошового виміру. Головна проблема полягає в труднощах оцінювання такого складного об'єкту обліку як людський капітал.

Виходячи із наданого нами визначення «інвестиції в людський капітал», ми пропонуємо відображувати за первісною вартістю персональних (людських) активів у складі нематеріальних активів на нетто-основі ... [40, с. 91] та передбачити додатковий рядок «Довгострокові інвестиції в людський капітал» з метою наведення інформації про витрати на залучення і розвиток персоналу.

У своїй праці Л.С. Стригуль та Я.С. Антоненко наголошують на тому, що однією з невирішених проблем активізації інвестиційної діяльності є недостатнє відображення у звіті про фінансові результати інформації щодо формування прибутків та збитків від інвестицій. Науковці пропонують ввести до розділу «Фінансові результати» Звіту про сукупний дохід (форма №2), статті, які наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Статті, які пропонуються ввести у Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дохід від реалізації: фінансових інвестицій	2210		
необоротних активів	2215		
Дохід (витрати) від неопераційних курсових різниць	2220		
Інші інвестиційні доходи	2240		
Витрати на придбання: фінансових інвестицій	2260		
необоротних активів	2265		
Інші інвестиційні витрати	2270		

Джерело: [41, с. 6]

Науковці роблять акцент на тому, що статті 2200 «Дохід від участі в капіталі» та 2255 «Втрати від участі в капіталі» не змінюють своєї економічної сутності. У статті «Інші інвестиційні доходи» (ряд. 2240) запропоновано відображати доходи від неопераційних курсових різниць, безоплатно одержаних необоротних активів та інші доходи, що надійшли від інвестиційної діяльності.

У статті «Інші інвестиційні витрати» (ряд. 2270) відображати витрати, пов'язані з неопераційними курсовими різницями, уцінкою або списанням

необоротних активів, уцінкою фінансових інвестицій. Доходи від реалізації та витрати на придбання фінансових інвестицій та необоротних активів, доходи (витрати) від неопераційних курсових різниць відображені у відповідних статтях. Прибуток від інвестиційної діяльності визначається як різниця між сумою доходів та сумою витрат. [41, с. 6-7] За результатами удосконалення звіту про сукупний дохід дана форма звітності наводитиме більш розгорнуту інформацію щодо результатів інвестиційної діяльності підприємства, що є корисним для користувачів фінансової звітності.

Провідна роль у підвищенні рівня інформаційної відкритості перед інвесторами про реалізацію інвестиційних проектів суб'єкта господарювання, а також для оцінки інвестиційного потенціалу підприємства належить Звіту про управління. Поділяємо погляд О.В. Ярмоліцької та Н.Г. Македон щодо включення до звіту про управління будівельного підприємства розділ «капітальні інвестиції». У цьому розділі пропонується розкриття наступної інформації: інвестиційні проекти; обсяги капітальних інвестицій; джерела капітальних інвестицій; ефективність вкладання капітальних інвестицій; ризики вкладання капітальних інвестицій; способи подолання ризиків; перспективи залучення капітальних інвестицій [42, с. 4].

У даному розділі інформацію щодо обсягів капітальних інвестицій доцільно подавати за об'єктами інвестування, видами будівельних робіт та джерелами фінансування. В межах цього показника пропонуємо також наводити короткий зміст проекту будівництва (табл. 3.2) [43, с. 18].

Таблиця 3.2

Обсяги капітальних інвестицій

Показник	Сума, тис. грн	Інформація
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Усього, в тому числі у		
Нематеріальні активи:		
- за визнаними об'єктами НМА		Загальна інформація за визнаними П(С)БО 8 об'єктами НМА
- інвестиції в людський капітал		Загальна інформація про навчальні заходи.

Закінчення табл. 3.2

1	2	3
Матеріальні активи:		
- житлові будівлі;		Загальна інформація про будівельний проект.
- нежитлові будівлі;		
- інженерні споруди.		
Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, в тому числі:		
- кошти державного бюджету;		
- кошти місцевих бюджетів;		
- власні кошти підприємств і організацій;		
з них амортизаційні відрахування		
- кредити банків та інші позики;		
з них кредити банків-нерезидентів;		
- кошти інвестиційних компаній, фондів тощо;		
- кошти інвесторів-нерезидентів;		
- кошти населення на будівництво житла;		
- інші джерела фінансування		

Джерело: розробка автора

На нашу думку, такий спосіб відображення інформації наочно демонструє структуру капітальних інвестицій та може, по-перше, врахувати більше галузевих особливостей діяльності для прийняття ефективних управлінських рішень. По-друге, розкриття інформації про обсяги та джерела фінансування капітальних інвестицій та їх розподіл задовольнятиме інтереси усіх груп користувачів облікової інформації, включаючи органи державної статистики.

Отже, однією з невирішених проблем активізації інвестиційної діяльності є недостатня деталізація відображення у звітності інформації про інвестиції. Неузгодженість питань правового регулювання обліку операцій інвестиційної діяльності, обмеженість облікової сутності поняття інвестиції ускладнюють функціонування інвестиційних проектів. Дослідивши систему показників звітності будівельних підприємств про інвестиції виявлено потребу і надано пропозиції щодо вдосконалення теоретико-методичних до формування моделі фінансової звітності про інвестиції, побудованої на підставі Таксономії МСФЗ з урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємств, зокрема будівельної галузі.

ВИСНОВКИ

Прозорість та розкриття інформації про інвестиції є сутністю ефективного управління сучасним будівельним підприємством. Проведене нами дослідження динаміки публікацій з питань розкриття інформації про інвестиції у звітності в наукових виданнях України протягом 2006-2020 рр. під дозволило визначити, що проблема відображення показників звітності про інвестиційну діяльність підприємств в Україні є недостатньо дослідженою.

1. При дослідженні діяльності будівельних організацій було розглянуто частку будівельної галузі у ВВП України та визначено групування продукції будівництва. За результатами аналізу виявлено, що обсяги будівельної продукції мають нестабільну динаміку, а питома вага будівництва у структурі ВВП є незначною порівняно з європейськими країнами.

У 2019 році за основними типами продукції будівництва найбільшу питому вагу мають інженерні споруди (54%). На нежитлові будівлі припадає 27,7%. Найменший відсоток мають житлові будівлі, що складає 18,3%.

2. Інвестиційна діяльність підприємств в обліку є складовою звичайної діяльності підприємства. Під терміном «інвестиції» розуміють сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій. Здійснено порівняння видів інвестицій відповідно до Закону № 1560-XII та ПКУ.

Об'єкти інвестування можуть бути поділені на три групи матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. Встановлено, що у 2019 році більше половини вартості необоротних активів суб'єктів господарювання будівельної сфери припадає на капітальні інвестиції (44,98%) та довгострокові фінансові інвестиції (11,98%).

Розглянуто головні нормативно-правові акти стосовно нематеріальних активів, за результатами чого, було виявлено, що проблемою державного нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності є обмеження категорії «інвестиції» для цілей обліку і оподаткування; відсутність категорії «інвестиції в людський капітал». Підходи до визначення

цього терміну в економічній літературі дозволило нам визначити *інвестиції в людський капітал як капіталізовані витрати на професійну підготовку і перепідготовку кадрів, якщо такі витрати відповідають таким умови: його включають до нематеріальних активів підприємства, що амортизуються, він залишається під опосередкованим контролем і використовується на підприємстві протягом щонайменше три роки* та уточнити класифікацію інвестицій для цілей бухгалтерського обліку.

3. Регламентація формування показників фінансової звітності в Україні містить в собі глобальний, макро- і мезорівень та рівень підприємства. Інформаційне забезпечення управління інвестиційною діяльністю в обліку та звітності здійснюється за трьома основними напрямками: структури майна, руху коштів та результатів інвестиційної діяльності.

Визначено вдосконалений варіант розділу «Фінансові результати» Звіту про сукупний дохід у розрізі формування прибутків та збитків від інвестицій.

4. Порівняння форм фінансової звітності, відповідно національних та міжнародних стандартів, статистичної звітності будівельних підприємств свідчить, що статистичну звітність будівельних підприємств та виявлено, що вона містить більш розширений перелік статей порівняно з фінансовою звітністю.

Отже, існуюча система показників звітності не може задовольнити інформаційні потреби всіх зацікавлених користувачів. Провідним напрямом досягнення транспарентності фінансової звітності в сучасних умовах є таксономія фінансової звітності в форматі XBRL. Передбачено, що цей формат забезпечує доступ органів державної влади, інших органів та користувачів, зокрема органів державної статистики до звітності підприємств, а отже дозволяє оптимізувати показники різних форм зовнішньої звітності.

5. Розглянуто класифікацію реальних інвестицій у розрізі двох складових - виробничого призначення та соціального спрямування. У продовження цієї класифікації визначено витрати на професійну підготовку і перепідготовку кадрів важливим напрямом інвестиційної діяльності підприємств. Інвестицій в

людський капітал запропоновано відображувати за показником нематеріальні активи у додатковому рядку «Довгострокові капітальні інвестиції в людський капітал» у Балансі (Звіті про фінансовий стан) за формою № 1.

Зазначено, що П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» не передбачає визнання витрати на підготовку і перепідготовку кадрів у складі НМА, а отже об'єктів інвестування тож потребує змін.

6. Вирішальна роль в побудові системи показників про інвестиції, оптимізації кількості звітів суб'єктів господарювання на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку належить Звіту про управління.

Визначені Методичними рекомендаціями від 07.12.2018 р. № 982 стратегічні напрями Звіту про управління вимагають подальшого розвитку методики формування показників його показників, що полягає в координації співпраці регуляторів у сфері розробки і запровадження системи фінансової звітності із органами державної статистики, податковою службою, науковцями, громадськими організаціями, які об'єднують фахівців з бухгалтерського обліку, аудиту, фінансів.

Нами запропонована таблична форма розкриття інформації про капіталовкладення в матеріальні активи (за видами будівельних робіт) та нематеріальні активи (права на використання майнових та особистих немайнових прав інтелектуальної власності), та джерела їх фінансування у розділі «Капітальні інвестиції» Звіту про управління. Такий спосіб відображення інформації наочно демонструє структуру капітальних інвестицій, враховує галузеві особливості діяльності для прийняття ефективних управлінських рішень, задовольняє інтереси усіх груп користувачів облікової інформації.

Вимагають подальшого розвитку методики формування показників Звіту про управління про інвестиції та операції з ними, зокрема за напрямками «Фінансові інвестиції» та «Соціальні аспекти та кадрова політика». Розробка методичного забезпечення бухгалтерського обліку інвестиції в людський капітал працівників підприємств визначено нами як *перспективи подальших досліджень*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лаговський В.В., Паянок Т.М. Моделювання динаміки розвитку будівельної галузі України. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2018. №23.
2. Сайт Державної Служби Статистики України. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах) [Електронний ресурс]. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html
3. Сайт Європейської служби статистики [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
4. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. №457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
5. Державна Служба Статистики України. Статистичний щорічник України. 2019 [Електронний ресурс]. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/zb_yearbook_2019.pdf
6. Діяльність суб'єктів господарювання. Статистичний збірник. 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/DSG_2019.pdf
7. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
8. Податковий кодекс України від 23.12.2020 № 2755-VI [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>
10. Сайт Державної Служби Статистики України. Капітальні інвестиції [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ck.ukrstat.gov.ua/shchoric14/Pdf/08.pdf>
11. Повідомлення комісії. Настанови щодо державної допомоги на охорону довкілля і розвиток енергетики на 2014-2020 роки: Європейський Союз;

Повідомлення, Міжнародний документ, Перелік від 28.06.2014 [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term> (дата звернення 02.02.2021)

12. Цивільний Кодекс України від 01.01.2021 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18.10.1999 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

14. Becker G.S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis / G.S. Becker. – NewYork, 1964. – 162 p.

15. Архипов А.И. Экономический словарь [Електронний ресурс]. URL: <http://yas.yuna.ru>.

16. Кавецький В.В. Інвестиції в людський капітал та його формування / В.В. Кавецький // Экономические науки. —2007. — № 1. — С. 96.

17. Колосюк А.А. Некоторые теоретические аспекты формирования человеческого капитала / А.А. Колосюк // Проблемы теории и методологии бухгалтерского учета, контроля и анализа: Междунар. сб. науч. трудов. — 2007.— № 2. — С. 91—97.

18. Борисов Г.В. Инвестирование в человеческий капитал в условиях трансформирующейся экономики России / Борисов Г. В. // Вестник С.-Петербур. ун-та. – СПб., 1998. – Сер. 5, экономика. – С. 32-43.

19. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій: У 2 т. Т.1 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.

20. Бородіна О. Людський капітал як основне джерело економічного зростання / О. Бородіна // Економіка України. – 2003 р. – № 7. – С. 48-53.

21. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: принципи, проблеми і політика. 14-е видання. - М: ІНФРА-М, 2003. - 972 с.

22. Грішнова О.А. Інвестування в людський капітал у системі чинників забезпечення гідної праці : монографія / за наук. ред. О.А. Грішнкової. Київ : КНЕУ, 2015. 222 с

23. Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній, що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиву Ради 78/660/ЄЕС і 83/349/ЄЕС [Електронний ресурс]: Директива 2013/34/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 26 червня 2013 року. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_45877

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Наказ міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>

26. Концептуальна основа фінансової звітності. Міжнародний документ від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text

27. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 р. №996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції" від 26.04.2000 р. №91 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text>

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

30. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 28 (МСБО 28). Інвестиції в асоційовані підприємства від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_046#Text

31. Даньків Й. Я. Історія та еволюція обліку інвестиційних процесів. Науковий вісник Ужгородського університету. 2014. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2014_3_38

32. Термінологія законодавства. Матеріал з офіційного сайту Верховної Ради України [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term> (дата звернення 02.02.2021)

33. Кудирко О.М. Комп'ютеризація аудиту в Україні: актуальні проблеми та реальні перспективи. Економічна наука. 2018. №9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2018/7.pdf

34. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік, Порядок, Довідка, Форма типового документа від 28.02.2000 № 419 [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.02.2021)

35. Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики капітальних інвестицій та основних засобів: Наказ Державної служби статистики України від 10.06.2019 р. №205. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2019/205/205_2019.htm

36. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління: Наказ міністерства фінансів України від 07.12.2018 р. № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>

37. Жигайло Т.П. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах. 2016. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2016/організація-обліку-фінансових-інвес-5/>

38. Скоробогатова Н.Є. Дослідження сутності інвестицій та інвестиційної діяльності. Актуальні проблеми економіки і управління. 2016. № 13. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18431/1/72Skorobohatova.pdf>

39. Покиньючерда В. В. Інвестиції в людський капітал: проблеми облікового відображення. 2018. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2018_2_9

40. LE LEFRY. Формування інформації про витрати на утримання і розвиток персоналу у звітності підприємств. Європейський журнал економіки та менеджменту. 2016. Том 2. № 6. С. 88-93

41. Стригуль Л. С. Напрями вдосконалення фінансової звітності щодо розкриття інформації про інвестиційну діяльність підприємства. 2019. №37. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/44164>

42. Ярмоліцька О. В., Македон Н. Г. Якість обліково-аналітичної інформації про капітальні інвестиції у формах звітності будівельних підприємств. Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/95.pdf

43. LE LEFRY. Формування системи показників про інвестиції в фінансові звітності будівельних підприємств. Вісник Хмельницького національного університету, 2020 №6. С. 17-19.

ДОДАТКИ

Додаток А

Дефініція «Нематеріальний(і) актив(и)» в термінології законодавства України (станом на 02.02.2021)

№	Нормативно-правовий документ	Визначення терміну
1	2	3
1.	Податковий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI	Право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.
2.	Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 № 334/94 ВР (Втрата чинності від 01.01.2013)	Вартість об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інших аналогічних прав, визнаних об'єктом права власності конкретного підприємства.
3.	Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 № 143-V	нематеріальний актив - об'єкт (об'єкти) права інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому законодавством, об'єктом права власності
4.	Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон: Постанова НБУ від 16.03.1999 № 122	Об'єкти інтелектуальної, в тому числі промислової, власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності резидента.
5.	П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»	Немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.
6.	МСБО 38 «Нематеріальні активи»	Немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований.
7.	НП(С)БО в державному секторі 122 «Нематеріальні активи»	Нематеріальний актив — немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.
8.	Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України: Постанова НБУ від 11.12.2000 № 475	Нематеріальний актив — актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується банком з метою використання у своїй діяльності протягом періоду понад один рік (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік), в адміністративних цілях або надання в лізинг (оренду) іншим особам.
9.	Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України: Постанова Національного банку України; Інструкція від 20.12.2005 № 480	нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми, не є утримуваними грошима та активами, що мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей, та може бути ідентифікований;

Закінчення Додатку А

1	2	3
10	Повідомлення Комісії. Рамковий документ щодо державної допомоги на наукові дослідження, технічний розвиток та провадження інноваційної діяльності Європейський Союз; Повідомлення, Міжнародний документ від 27.06.2014	Нематеріальні активи означає активи, які не мають матеріального або фінансового втілення, такі як патенти, ліцензії, ноу-хау та інша інтелектуальна власність
11	Повідомлення комісії. Настанови щодо державної допомоги на охорону довкілля і розвиток енергетики на 2014-2020 роки Європейський Союз; Повідомлення, Міжнародний документ, Перелік від 28.06.2014	"нематеріальний актив" - для цілей розрахування допустимих витрат, витрати, пов'язані з передаванням технології шляхом придбання ліцензій на експлуатацію або запатентованих і незапатентованих ноу-хау, якщо такі витрати відповідають таким умовам: (а) його вважають активом, що амортизується; (b) його придбавають на ринкових умовах у підприємства, на якому покупець не має права прямого або опосередкованого контролю; (с) його включають до активів підприємства, він залишається в осідку отримувача допомоги і використовується в ньому протягом щонайменше п'яти років; цю умову не застосовують, якщо нематеріальний актив є технічно застарілим; якщо протягом таких п'яти років його продають і дохід з продажу вираховують із допустимих витрат, а суму допомоги, де це доречно, повністю або частково повертають

Джерело: складено автором на підставі вивчення [32]

Додаток Б

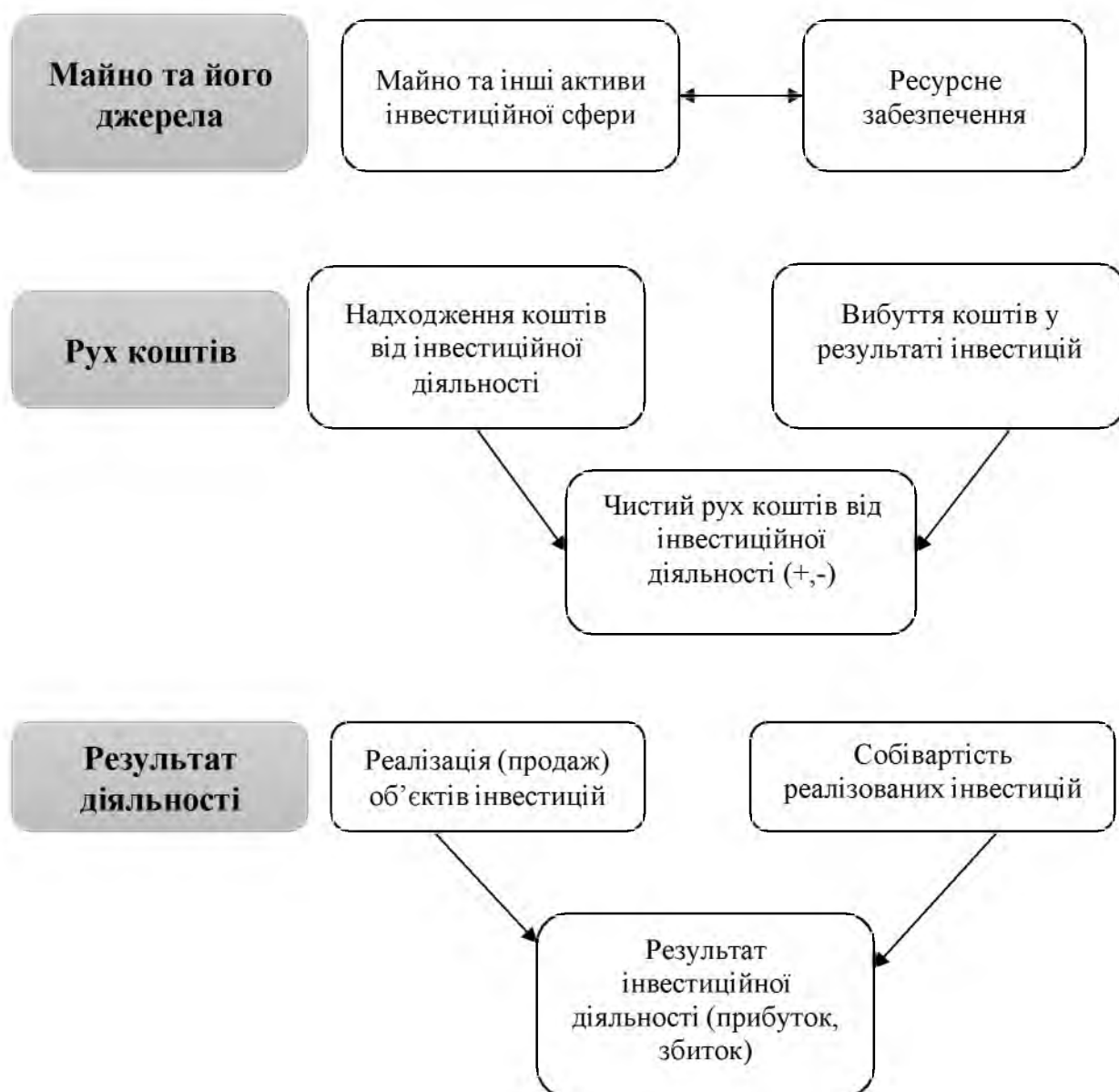

Рисунок. Основні напрями інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності в обліку та звітності

Джерело: [31, 164]

Додаток В

Облікове забезпечення формування показників про інвестиції в звітності підприємств

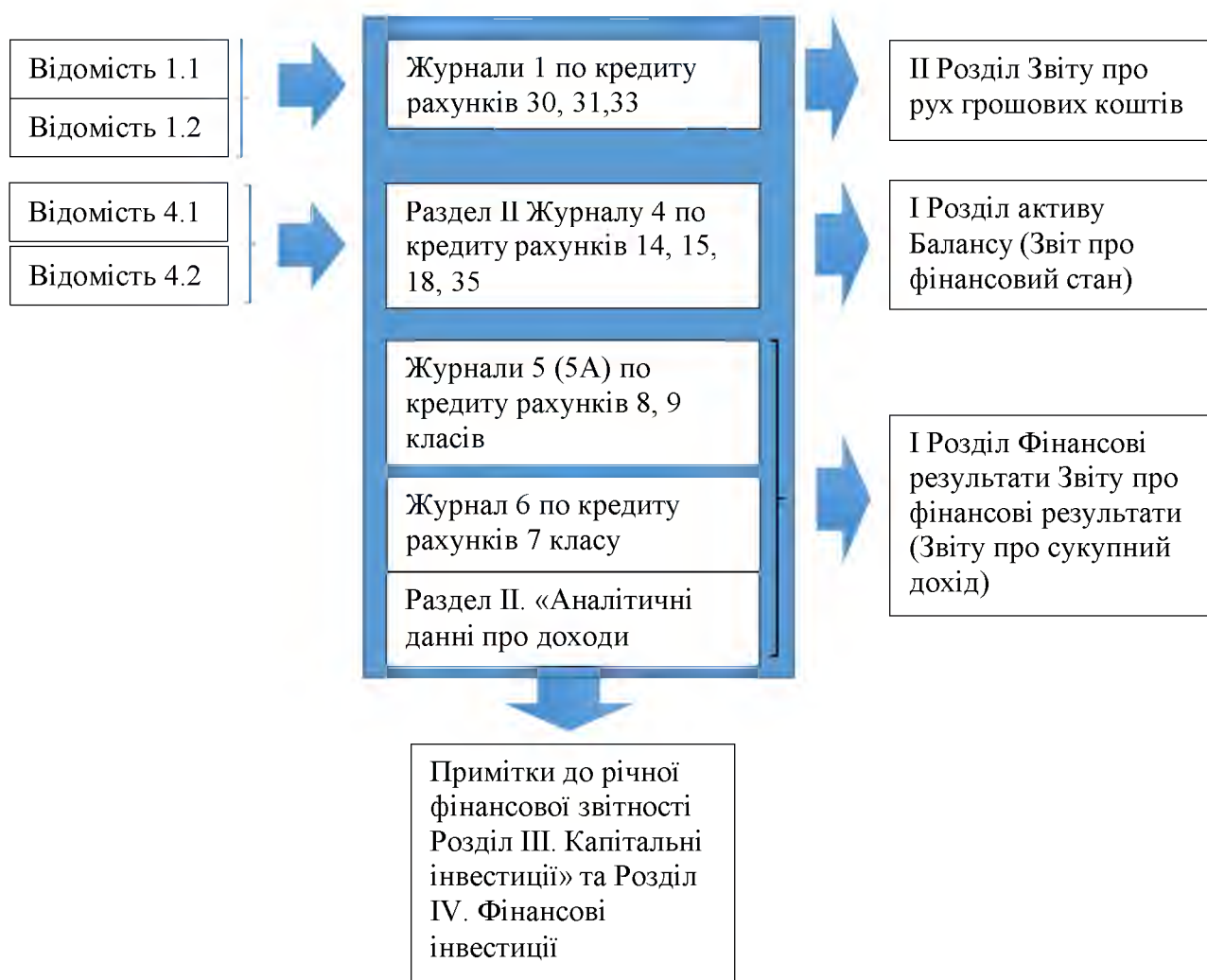

Рисунок 1. Схема організації бухгалтерського обліку за журнальною формою

Джерело: складено автором

Закінчення Додатку В

Облікове забезпечення формування показників про інвестиції в звітності підприємств

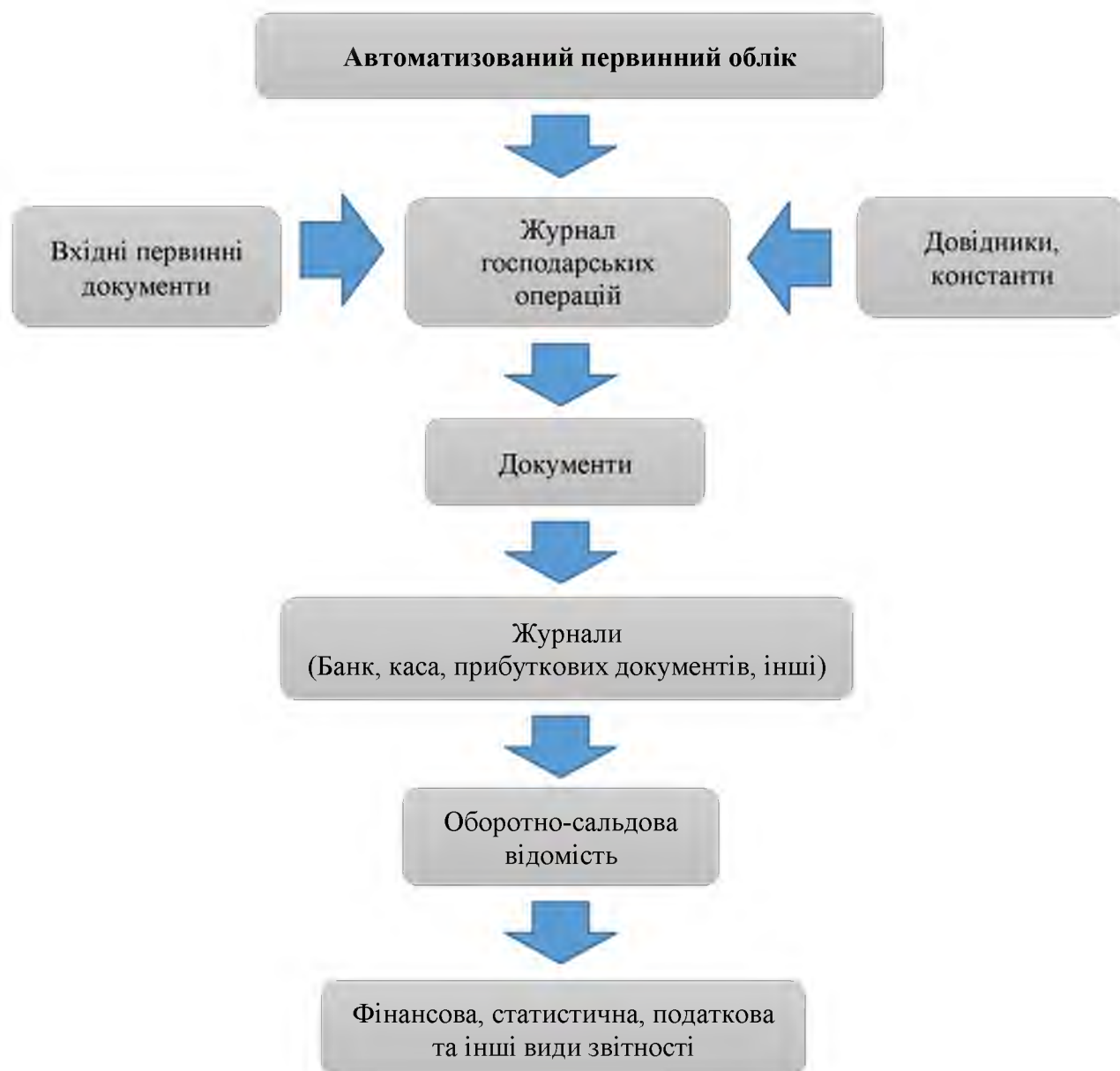

Рисунок 2. Схема організації бухгалтерського обліку за автоматизованою формою

Джерело: складено автором

Програмне забезпечення аудиту фінансової звітності

Назва програмного продукту	Переваги програмного продукту
Halo	1) аналіз великої кількості транзакцій; 2) можливість працювати з інформацією з різних систем; 3) вбудовані алгоритми допомагають аудиторам краще зрозуміти бізнес процеси і більш ефективно пропонувати інноваційні ідеї для розвитку підприємства.
AURA	1) системний підхід на основі ризику, що дозволяє зосередитись на речах, які справді мають значення в процесі аудиту; 2) розподіляє аудиторські процедури та індивідуальні завдання по персоналізованих інструментальних панелях, що дозволяє своєчасне виконання та огляд роботи кожного члена аудиторської команди; 3) моніторинг прогресу аудиту в режимі реального часу.
KIT.Аудит	1) повна відповідність міжнародним та національним стандартам проведення аудиту; 2) зменшення собівартості аудиторської перевірки; 3) підвищення якості та прозорості робіт аудиторської фірми; 4) багатокористувальницький режим програми; 5) імпорт та експорт бази даних.
Івахненко & Катеньов Аудит	1) можливість аналізу облікових даних підприємств в автоматичному режимі; 2) гнучке налагодження під конкретну програму аудиторської перевірки.

Джерело: складено автором на підставі вивчення [33]

Рисунок. Класифікація реальних інвестицій

Джерело: [38, с. 4]

Рисунок. Визначення економічного змісту витрат на персонал

Джерело: [39, с. 50]